

MA IZMAS – tik jėgos, vertybių, emocijų ir elgesio bruožų rinkinys arba tam tikro etoso forma, ryškiausiai pasireiškianti Lotynų Amerikos ir Viduržemio jūros regiono kultūrose. Tačiau M. nra vien tik ideologija ar etosas, tai ir būdas organizuoti socialinius santykius. M. reiškinys pastebimas žemesnėse klasėse net ir tik kultūroje, kurioms M. nebdingas.

M. veria vyrus atvirai demonstruoti fizinę galią ir socialinį dominavimą ir niekinti moteriškus arba tik sivaizduojamus moteriškus bruožus. Norbūdamas būti maio, vyras privalo pasitikėti savimi, būti galingas, nepriklausomas, gebėti apginti savo garbę bei teises ir išreikšti savo vyrišką pranašumą.

M. galima suskirstyti keletą komponentų: 1) galią 2) pavydą 3) savęs aukštinimą 4) agresiją ir 5) seksualumą. Maio elgesys gali demonstruoti tikrą ar sivaizduojamą pranašumą. Agresija yra integralus M. aspektas. Vyriškumas yra ir demonstruojamas, ir patikrinamas susidūrimuose, kurių metu varžomasi dėl dominavimo. Žeidimai, grasinimai, iššūkiai ir teiginiai, žeminantys kitus, yra dažna agresijos forma, vartojama maio vyrų. Pavyzdžiui, gerti alkoholinius gėrimus dideliais kiekiais ir nepasigerti yra vienas iš maio istinio elgesio bruožų. Atsisakymas dalyvauti grupinėse išgertuvėse ir nekokas pasirodymas jėgų metu gali sugriauti maio vyro reputaciją. Maio turėtų būti darsūs ir pasirengę dalyvauti veiksmuose, kurie paprastai vertinami negatyviai arba jiems nepritariama.

Vyrų varžymasis yra tik viena M. pusė. Kita siejasi su vyrų ir moterų santykiais. Maio vyras turi parodyti ne tik savo pranašumą prieš vyrus, bet ir dominuoti moteris. Vyrai kaip tik labiausiai ir varžosi dėl moterų, kurios traktuojamos kaip jėgos prizas. Tai reiškia, kad kontroliuoti moteris – tai demonstruoti savo pranašumą kitam vyrui akivaizdoje. Kita vertus, rodydamas savo pranašumą prieš kitus vyrus, vyras gali patraukti ir moteris. M. išreiškia vyrišką pranašumą, troškimą kontroliuoti moteris ir išlaikyti jas dominuojamoje pozicijoje.

M. kultūrose moterų kontroliavimas pabrėžiamas dėl to, kad moterys gali sumenkinti esminį vyriškumo komponentą – jo seksualinę galią. M. etose vyras pasitikėjimas savimi susijęs su jo seksualine kompetencija. Taigi neištikima žmona gali sugriauti savo vyro maio vaizdinį kitam vyrui akyje. M. supratimu, vyrai – seksualiniai grobuonys, visados siekiantys naujų seksualinių užkariavimų. Seksualinis pergals pagerina vyro-maio vaizdą. Maio yra seksualiai aktyvus ir vyriškas, visada pasiruošęs seksualiniam aktui. Moterys turi laikyti jį patraukliu ir būti pasirėngusios jam atsiduoti. Kai kuriose visuomenėse noras turėti vaikų irgi gali būti susijęs su poreikiu pademonstruoti savąjį M.

Kokios M. ištakos? Kai kurie tyrinėtojai analizuoja M. kaip psichoistorijos reiškinį. Socialiniuose moksluose jau seniai dominuoja tradicija, vartojanti M. sėkmingai aiškinant tariamą meksikietiškos šeimos patologiją. Žymus meksikietis filosofas Samuel Ramos savo knygoje *Vyrų ir kultūros profilis Meksikoje* (Profile of Men and Culture in Mexico, 1962) teigia, kad polinkiai, siejami su M. kultūra, yra stipriai išsėskniję Meksikos psichoistorijoje, kuri suformavo kolektyvinį nepilnavertiškumo kompleksą, pasireiškusį proletarišku *pelado* tipu. Ramoso nuomone, visos meksikietiškos vyrų nepilnavertiškumo apraiškos – nepasitikėjimas kitais, agresyvumas, apmaudas, baikštumas, apgaulingumas, grubi šnekta ir kitos tariamos meksikietiškos kultūros sėkmingos – susijusios su pirmąpradžiū indėnų motinos išprievartavimu, vykdytu ispanų konkistadoro. Ramoso psichoistorinė teorijoje kontrolė ir moterų pajungimo sėkmingas yra esmingai susijęs su meksikietiškos vyrų bejėgiškumo jausmu, neatsikiriamu nuo Meksikos užkariavimo. Teigiama, kad šis užkariavimas būvis toks galingas, kad lėmė moralinį ir dvasinį meksikietiškos nuopolį. Pasak šios teorijos, bejėgiai kolonizuoti vyrai siekia kompensuoti savo neadekvatumą ir nepasitikėjimą jausmus elgdamiesi per d m vyriškai ir agresyviai. Deja telkdamasi ties užkariavimu ir kolonizavimu kaip pagrindiniais kultūros disharmonijos priežastimis, ši analizė ignoruoja sudėtingus santykius tarp klasės, lyties, kultūros ir jėgos vaidmens meksikietiškos M. kultūros raidoje.

Nors M. buvo kažkada laikomas būdingu tik meksikietiškos ar Lotynų Amerikos kultūroms, šis terminas jau yra tapęs populiariosios vartosenos dalimi ir nebėgalia būti siejamas tik su šiomis

kult romis. Tai jau pereidamas iš Lotyn Amerikos anglosaks kult r , M. terminas gijo teigiamesni konotacij . Šioje naujoje populiariojoje termino vartosenoje, M. reiškia vyriškum , dr s , j g ir seksualin patrauklum . Taiigi ma io yra savotiškas „super-vyras“. Nepaisant nauj bruož , kuriuos gijo terminas anglosaksiškose kult rose, tradicinis M. suvokimas tebedominuoja. Užtuot visiškai pakeit s reikšm , šis terminas reiškia skirtingus dalykus skirtinguose kult riniuose kontekstuose. Anglosaksiškoje kult roje M. s voka yra apskritai teigiama, o Lotyn Amerikos kult rose neigiama. Anglosaksiškas ma io vyras yra daug teigiamesnis ir patrauklesnis vyriškumo simbolis.

Žr.: vyriškumas

Literat ra:

Gutmann, Matthew C. *The Meaning of Macho: Being a Man in Mexico City*. Berkeley, CA: U of California P, 1996.

Leiner, Marvin. *Sexual Politics in Cuba: Machismo, Homosexuality, and AIDS*. Boulder, CO: Westview Press, 1994.

Lumsden, Ian. *Machos, Maricones, and Gays: Cuba and Homosexuality*. Philadelphia: Temple UP, 1996.

Ramirez, Rafael L. *What it Means to be a Man: Reflections on Puerto Rican Masculinity*, trans. R. E. Casper. New Brunswick, NJ: Rutgers UP, 1999.

Ramos, Samuel. *Profile of Men and Culture in Mexico*. Austin: U of Texas P, 1962.

A. Tereškinas